

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

N° 4

November

1926. a.

SISU:

1) ARNO RAAG: Vaimlise kultuuri süvendamiseks. 2) M. J. EISEN. — H. Moora: Eestlaste kultuur muusisel iseseisvus-ajal. (Arvustus.) 3) JUH. LIBE — Eesti biograafiline leksikon I. (Arvustus.) 4) E. K(ALDT): Raamatuid emadele. 5) JOHANNES TREUFELDT: Maa raamatukogud vajavad ettevalmistatud koguhoidjaid. 6) KARL EHRMANN: Raamatud rahvale! 7) H. V(I)S-NAPUU). — Peet Vallak: Ajude mäss. (Arvustus.) 8) R. ROHT: Imelikud juhtumused Tatriku alevis. 9) A. R(AUDSEPP). — F. V. Mikelsaar: «Algkooli matemaatika» 3. õppeaasta. (Arvustus.) 10) K.Ü. «Looduse» kontuur-

kaardi d. (Kuulutus.) 11) 26. X. 26. — 25. X. 26. ilmunud, trükkis olevate ja ilmuvate raamatute nimestik.

HINNATA KAASANDED

(keskkoolidele):

1) JAKOB PÄRN: «Oma tuba, oma luba». (K.Ü. «Looduse» seeriast «EESTI KIRJANDUST KOOLIDELE» nr. 44); 2) FR. GERSTÄCKER: „Der Schiffszimmermann“. (K.Ü. „Looduse“ seeriast «SAKSA KIRJANDUST KOOLIDELE» nr. 41); 3) R. KIPLING: „Stories from the Jungle Book“. (K.Ü. „Looduse“ seeriast „INGLISE KIRJANDUST KOOLIDELE“ nr. 43).

Vaimlise kultuuri süvendamiseks.

Meie tänapäeva seltskond ei või kiidelda oma vaimuelu tihedusega. Aastaid väldanud sõjakeeris ja revolutsiooni tormid on toonud põhjalikke sotsiaalseid ümberhinnanguid ning loonud erilise vaimlise atmosfääri. Saabunud on üldiselt mingi avantüürislik meeoleolu ja karjääritegemise taud. Selles erilises üldises pinevuses on sattunud meie moderniseerumis-ihast vallatud ajakirjandus sensatsiooni ja kõmu radadele. Pisemaistki igapäevaseist juhtumusist tehakse kolmekordsete lõök-pealkirjade abil ja muude „ustavaist allikaist kuulnud“ lisanduste kaudu paradoksaalsed imelood ja tragöödiad. Need kõmuküllased ja niibehohked kirjutised leiavad tänulikku lugejakonda meie avalikust elust eemal seisvas arvustusvaeses publikus. Aega, mis igapäevaseist leivateenistusest ja muist vajalistest askeldustest üle jääb, ohverdatakse kõmulise ajakirjanduse lugemisele, jättes tähelepanemata meie päev-päevalt arvult rikastuvat ja sisult tihenevat raamatuturgu. Ja tõepoolest, miks vaevata end fühise fantaasiale basseeruva juhtumusromani lugemisega, kui

ajalehe veerud kubisevad sarnastest, või veelgi keerulisematest kummalistest tõsiasjadest. Nii oisustab tihti lihtsameelne isik.

Sellele sensatsioonilise ajakirjanduse lagastavale mõjule seltsib veel teine lugemist võrutav tegur, — see on meie järsuilmeline keeleuendus. Rohkesti on teisendatud meie keelt ütlemisviisilt, ohtrasti on rikastatud tema sõnade tagavara. Arusaadav, et sellised uuenduslikud muudatused võivad levida ainult haritlaskonnas ja muist teadlikes isikuis. Suurele massile jäävad nad aga aastakümneteks võöraks. Need keeleuenduse saavutused, mis rohkesti leidnud tarvitamist tänapäeva kirjanikkude enamiku töödes, võõrutavad veelgi paljusid lugemast meie moodsaid tooteid. Olen rääkinud mitme isikuga, kes kaebavad, et nad loeksid uut kirjandust, kuid raske on temast aru saada. Ühe ainsa lehekülje peal esinevat tihti mitukümmend uut sõna. See ongi sageli tõsi ja etteheide seega teataval määral õigustatud.

Meie uuema kirjanduse populariseerimiseks

pole tõepoolest kõik tehtud. Ma ei taha sellega sugugi öelda, nagu peaks meie kirjanikkond kirjutama ärkamisaja arusaadaval keelel, kuid oleks üpris vajalik, et teoste lehekülgede alla äärde või raamatu lõppu lisandataks uute ja vähetuntud sõnade seletused. See tooks tööle miuigi lugejat rohkem ja seletavate lisanduste tõttu tekkinud erilised kulud oleksid tasutud. Ehk kui ka mitte seda, siis oleks vähemalt autoril ja kirjastajal see teadmine, et nemad teose mõistmise suhtes kõik on teinud.

Kuid autor ja kirjastaja ei saa kaugeliki kõike teostada, mis on vajalik kirjanduse populariseerimiseks ja levitamiseks. Siin peaksid appi tulema mitmed organisatsioonid, eriti aga haridusseltsid, karskusseltsid ja muud samaladilised asutised. Need võiksid korraldada kirjanduse-õhtuid. See ei nõuaks kuigi suurt majanduslikku ega vaimlist pingutust. Uutest ilukirjanduslike teostest võetagu mõned huvitavamad episoodid ja kantagu ette. Nende eel võiks olla väike selgitav ülevaade ettekantavast materjalist. Kirjanduslike palade hulka tuleks põimida ka muusikat, kas näiteks mõni viiuli-, klaveri- või laulusoolo. See aitaks meeleolu mitmekesistada.

Sellised õhtud oleksid väga tarvilikud just maal, kus üldse lõbustusvahendeid vähem kui linnas ja selletõttu ka neile rohkem tähelepanu omistatakse. Korraldajad ei tohiks milgi tingimuseel katsuda neist õhtuist omale tuluallikaid

H. Moora.

Eestlaste kultuur muistsel iseseisvus-ajal.

Tartu ülikooli arkeoloogiakabineti toimetused IV. K. Ü. „Loodus“ Tartus, 1926. Hind 350 mk.

Meie noore arheoloogi mag. H. Moora poolt Tartu ülikooli arkeoloogiakabineti toimetuste hulgas trükkiantud „Eestlaste kultuur muistsel iseseisvus-ajal“ tekitab esimesel silmapilgul arvamist, et meil siin mingisuguse arheoloogilise teosega tegemist. Seda arvamist toetab omalt poolt teoses hulk arheoloogilisi pilte. Kuid eksib igaiüks, kes teost ainult arheoloogiliseks tööks peab. Eesti kultuuri käsitlemise muistsel iseseisvuse ajal teeb teos enesele ülesandeks. Sellesse kultuuri ei kuulu aga mitte ainult arheoloogia, vaid niisama etnograafia, rahvaluule, keel, muusika, põllumajandus jne. Kogu eestlaste muistsel kultuurist annab H. Moora teos selge ülevaate, pakkudes meile seega tarviliku käsiraamatu muistsel haridusloo käsitlemiseks. Säärased ulatusega teos puudus meil Eestis senini täiesti.

Mõni ajalooline teos käsitleb ainult mõnda minnes eestlaste muistsel kultuuri; H. Moora töö katsub küsimusse põhjalikult süveneda. See on teos, millega iga ajaloo-õpetaja ja iga ajaloo-üliõpilane tingimata tutvav peab olema, niisama ka muu isik, kes kodumaa mineviku kohta huvi tunneb. Kogu töö on osavalt, asjatundlikult sooritatud, uuemate uurimuste tulemustele põhjendatud.

«Eesti Kirjandus» nr. 10, 1926.

M. J. Eisen.

teha. Õhtud peaksid olema hinnata ja kus majanduslik olukord seda mitte ei luba, seal võetagu ainult vabatahtlikku maksu. Igal vastaval organisatsioonil on ju oma tegevuseks suuremad või vähemad ruumid olemas ja nii tuleks arvestada ainult valgustuse ja muude vähemate korralduste kulusid. Neid aga tasuvad vabatahtlikud annetused peaaegu või koguni täiesti. Kuid nende õhtute lõpuks ei tohiks olla tants, sest siis kaotaksid nad suure osa oma ülesandest ja muutuksid pillerkaaritamiseks. Enamik publikut tuleks õhtule hoopis teise tagamõttega.

Niisugused õhtud tabaksid mitut märki. Nad pakuksid rahvale lõbusat ajaviidet, aitaksid tõsiselt väärtusliku kirjanduse levimiseks kaasa, hävitaksid sopakirjanduse ja sensatsiooniliste ajalehtede lagastavat mõju ning süvendaksid vaimlist kultuurlikkust.

Ma ei taha sugugi öelda, nagu oleks minu poolt esitatud soovitus ainus abinõu silla loomiseks üle kuristikku, mis lahutab rahvast meie uuemast kirjandusest. Selleks võidakse leida ju palju avaramaid ja otsekohesemaid teid, kuid neid saavutatakse ainult katsetamise tagajärjel. Sellepärast palun minu soovituset võtta ainult kui üht katsetamismoodust. Katsetama aga peab. Tarvis on ometi kord välja jõuda sellest ebanormaalsest seisukorrast, mis valitseb meie vaimuelus.

Arno Raag.

EESTI BIOGRAAFILINE LEKSIKON I.

Toimetused: prof. A. R. Cederberg (peatoimetaja), prof. H. Koppel, prof. J. Köpp, prof. A. Saareste, dots. P. Treiberg, F. Tuglas, R. Kleis (sekretär). Akadeemilise Ajaloo Seltsi Toimetused II. K. Ü. „Loodus“. Tartus 1926. Hind 400 mk.

Objektiivse mõõdupuu meie biograafilise leksikoni kordamineku suhtes saame võrreldes seda teiste välismaa omadega. Toimetuseliku töö täpsuse suhtes võistleb ta, niipalju kui korda on läinud andmeid kontrollida, julgesti teiste põhjamaa rahvaste omadega, kõnelemata saksa, ammuugi veel vene leksikonidest. Muidugi ei saa meie oma leksikoni kõrvutada näit. säärase lüksusliku väljaandega, nagu seda on praegu ilmuv Rootsi biograafilise leksikoni, mis nii laialt ette võetud, et selle viimased anded saavad vast alles järgmisele rahvapõlvele. Sellist väljaannet keelavad juba meie majanduslikud võimalused. Meil on kiire korras tarvidus just käesoleva-laadilise täpsa ajaloo-käsiraamatu järgi, sest alles siis võimalduvad soodustused ka teiste ajaloo käsituste ja õpperaamatute suhtes. Neid nõudeid ja veel enamgi täidab Eesti biograafilise leksikoni ootamara hästi. Biograafilise leksikoni esimene anne annab küllalt põhjust uskuda, et kui see töö lõpuvalmis saab, siis on see säärane samm edasi meie teaduse ja kultuuri teel, millega meie mõnestki samas olukorras asuvast naaberrahvast ees oleme.

«Looming» nr. 8, 1926.

Juh. Libe.

Raamatuid emadele.

E. K(aldt).

Kui raamat väliselt vaadates hinnalt odav paistab — siis eksitakse kõige raskemini: enamalt jaolt on just viletsad teosed pealtnäha odavad, sest kirjastaja katsub neist sel kombel vabaneda. Käesoleva artikli ülesandeks pole seesuguste asjaolude ligem selgitamine, vaid nimetasime seda ainult seepärast, et vähegi raamatulugejate tähelepanu juhtida asjaolule, et just raamatu juures on ta sisu väärtuslikkus tähtsam kui millegi muu juures, mispärast raamatuostjad ärgu tarvitagu hinna mõdupuuks ei kaalu ega ruumi, vaid ta soovivatust asjatundjate poolt. Siin on eriti maksev: „Mitte koori, vaid tuumal!“

Asjaolu, et Helsingi ülikooli lastehaiguste-professori dr. med. et chirurg. Arvo Ylppö kaks tähtsat teost eestikeelse sõlkes seni on vähe tuntud — näib ka just sellel ekslikul arusaamisel raamatu hinnast põhjenevat.

Esimene neist: „Lasteoast koolipingile“ ilmus J. Teinmanni (+) tõlkes 1922. aastal, on 120 lk. suur, 31 joon. tekstis ja maksab 100 marka. Teine neist — „Ema rinnalapse hoidjana“ ilmus 1924. aastal 2. soomekeelse trüki järele J. Teinmanni ja Rich. Janno tõlkes 108 lk. 55 pildiga, hind 200 marka. Mõlemad ilmunud K.Ü. „Looduse“ kirjastusel — Tartus. Muidugi ei oska meie harilik raamatuostija hinnata ei autori nime kaaluvust ega haruldaset hästi õnnestunud lühidalt ja selgelt laaulatusliku materjali tarvitajale ühes vastava selgitava pildimaterjaliga kättesaadavaks tegemist, vaid kokkub tagasi juba ta näiliselt kõrge hinna pärast.

Et tervishoiul rinnalapse kasvatamisel on esmajärguline tähtsus, siis algan viimatinimetatud raamatust — „Ema rinnalapse hoidjana ja toijjana“.

Toon kõnesoleva raamatu 1. trüki saatesõnast järgmist selgituseks: „Väikelaste suure surevuse ja haigeksjäämise tähtsamaks põhjuseks on see, et emal või laste hoidjail puudub tihti-peale arusaamine lapse korrapärasest toitmistest ja hoiust. Looduseseaduse järele on enamalt jaolt juhtumustel laste hoidjaks lapse ema ise. Sel põhjusel pühendangi selle väikese raamatu eeskätt lapse emale enesele. Loodan, et üks ja teine ema leiab raamatust neid nõuandeid ja näpunäiteid, mida ta just väikelapse toitmise ja hoiu suhtes kõige hädapärasemalt tarvitseb. Kui mu raamat sel kombel võiks kas või ühe ainsa väikelapse elu päästa, mis muidu nii tihti noore ema katsete ohvriks, „õpperahaks“ langeb, siis on ta oma otstarbe saavutanud.“

Kuid tutvume lühidalt ka raamatu sisuga. I. osas („Ema“) käsitleb autor ainult lühidalt kõike seda, mis iga ema raskejalgsusest ja lapsevoodist peab teadma. See osa on küll kõigest 8 lk., seega muidugi ainult kõige vajalikuma äraütlemist võimaldav, kuid kui iga Eesti ema sedagi vähest teaks, siis oleks ka palju ema ja lapse tervishoiu heaks ära tehtud. Kuid see osa, nagu juba raamatu pealkirjast näha, on ainult sissejuhatusena mõeldud, kuna raskejalgsuse ja lapsevoodi nõuandeid ei kuulu selle raamatu otsesete ülesannete hulka, vaid — laps ise, kelle hoiule ja toitmisele autor on palju tähelepanu pühendanud.

Raskelt rõhub teadmatust esimene kord emaks saajat. Hellitades emaõnne lootusi on aga ühtlasi hirm sünnitamis-aja ja vastündinud lapse

tervise pärast. Niipalju on kuulnud kõik-sugust kohutavat, kuid häbenetakse ligemalt järele pärimast. Igatiel pole võimalust ka oma emal rahustavat sõna kuulda.

Dr. Arvo Ylppö käsitleb oma teoses peale raskejalgsuse aja ka sünnitust ja lapsevoodis olija tervishoidu ja toitmist, kuid alles teises osas, vastündinud lapse juurde asudes, tunneme, kui vajaline ja väärtuslik on ta raamat, ja ta pealkiri („Ema rinnalapse hoidjana ja toijjana“) täitsa sisule vastab.

Arsti ja ämmaemanda abi on tarvilik, kuid ta pole igal pool kättesaadaval sünnitamis-silmapilgukski, rääkimata sellest, et vastündinu hoidmisel nõuandjana teotseda. Välja arvates jõukamaid tarvitab rahvas tänapäevgi peaaegu-kult ebausklikkude vananaiste abi, kes on kõige suuremad süüdlased meie laste tervise juba varakult rikkumises. Kui see nii on, kuidas siis toimida? Nagu tähendasin, on siin eriti abitud esmakordselt sünnitajad, kuigi ka mitme lapse emadele kuluku mõnigi nõuanne, sest kuigi lapsevoodi aegu ema ise palju abiks ei saa olla, peaks ta siiski täpsad juhised andma ligematele või lapsehoidjale (kui ämmaemand puudub) vastündinuga ümberkäimiseks.

Kuidas toimida nabanööri kuivamise ja langetamise ja teistes puhtusküsimustes, kuidas vaadata lapse esialgse isu puudumisele, ta tihti imelikule peavormile, kollatõvele, kaalu kahanemisele, väljaheidete erinemisele jne.? Kunas on ja kunas pole arstiabi tarvis? Nende ja tuhande teise küsimuse peale annab lugupeetud autor kõnealusel raamatust asjatundliku ja lihtsa käsitlusviisi tõttu iga-ühel arusaadavad vastused. Rohked pildid aitavad selleks veelgi enam kaasa.

Et sedavõrt sisurikka raamatu arvustusstiilis käsitlus liiga pikale ei veniks, loendan siin ainult mõningaid tähtsamaid raamatu teises jaos esinevaid nõuandeid ja näpunäiteid.

Peamist teise jao sisust: Vastsündinu kehaliised iseärasused, esimesed juhised, meelte-elu, keha arenemine, vaimline arenemine, emapiim, rinnapiigistamine, imetamine, söögijad, imetamisrikked, piimamäär, üleminek kunstlikule toitmisele, toiduanneid ja nende toiteväärtus, toitm. abinõud ja nende korrahoid, toitemäärad, üksikasjad kunstlikust toitmistest, lisatoit. — Lapse vanitamine ja selleks tarvitaminevad asjad, lapsekaal, nahajahude kahjulikkus, ajakohased mähkmed, mähkimisvõtted, voodi, soendus-abinõud, lastetuba, lapsevankrid, soovitatavad mängukannid, mänguasjade puhtus, jooksuraam, kiiktool. — Rinnalapse haigustest ja nende ravitsemisest üldiselt, söögi- ja joogiisu, kehasoojus ja selle mõõtmine, külmetumishaigused, kõrvajooks, kopsupõletik, toitmiserikked, suurest surevusest suvel, nõuanded kuumaks ajaks, krambihood, sooletühjendamine, nahahaigused, sarlakid, differit, süüfilis, tiisikus, rahiit, enneaegsündinu, kaksikud, nende erinev tervishoid, toitmise jne.

Raamatu lisas on veel keedujuhatused imejale ja üldse väikesele lapsele sobivate piima- ja muude toitade valmistamiseks ja tarvitamiseks. Ka see osa raamatust väärib väga suurt tähelepanu.

Peatusin selle raamatu juures vähe pikemalt, sest ei tea teist emadele vajalikumat raamatut eesti keeles olevat.

«Külvaja» — nr. 11/12, 15. VI. 1926.

Maa raamatukogud vajavad ettevalmistatud koguhoidjaid.

Avalikkude raamatukogude seadus pani teoreetilise aluse raamatukogude asutamisele ka maal. Seaduse viimse paragrahvi järele algas kogukondades avalikkude raamatukogude korraldustöö 1. jaan. 1925, vähemalt pidi ta siis algama. Vaimlise arenemise poolest on maa linnast pika sammu taga, sellepärast on kirjanduse levitamine, eriti maal, väga tervitatav ja tänuväärne tegu. Siin pörkame aga vastamisi küsimusega, kes viib meil maal raamatukogude korraldamise nõnda läbi, et raamatukogud kiiünüksid oma ülesande kõrgusele? Meil leidub enam arenenud maanurki, kus on töötanud kauemat aega haridussihhilised organisatsioonid mõnesaja-kõitelise raamatukoguga. Endast mõistetav, et see asjaolu hõlbustab ka kogukondlikkude avalikkude raamatukogude asutamist ja arendamist. Olgugi, et paljusid seniseid maa kogusid ei saa nende sisulise väärtuse ja tehnilise korralduse poolest õieti raamatukogudeks pidada, kuid teatud väärtus ja teened on neil „raamatute kogudel“ ikkagi. Meil on aga maanurki, kus terves külas ei loeta üht ainustki ajalehte, rääkimata raamatuid. Seal on raamatukogude korraldamine ja kirjanduse levitamine üldse, teadagi, väga raske, mis nõuab oskust selleks, et inimesi tuua raamatute juurde. Sellepärast on vähe sellest, et kogukonnad ja Haridusministeerium määravad iga aasta raamatukogu suurendamiseks teatud summa rahalist toetust, tarvis on ka inimesi, kes oskavad raamatukogu sisemiselt korraldada ja publikule meeldivaks ja armsaks teha. Maal on intelligentset töötajate üldse vähe, sellepärast ei saa meie maa raamatukogu-hoidjalt esialgu nõuda põhjalikku kirjanduse tundmist ja erilist psühholoogi ning kasvataja kalduvust. Meie oludes pole võimalik, vähemalt päevapealt, leida kõigile kogudele nõuetele vastavaid koguhoidjaid ja niikaua peame leppima nendega, kes meil enam-vähem selle ameti peale kõlbavad, kui neile võimaldada vähemalt lühiajalist ettevalmistust. Meie ei saa maa raamatukogudelt esialgu nõuda suurejoonelist haridus- ja kasvatusööd, seda enam peaks aga raamatukogu ise, tema sisemine korraldus, teadlikult ja korralikult ühiste juhtööride järele läbi viidama.

On maksuma pandud Haridusministeeriumi määrus, mille kohaselt kõik avalikud raamatukogud 1. jaan. 1927 peavad korraldatud olema. Kuid Haridusministeerium on ära unustanud inimeste ettevalmistuse, kes raamatukogud selle määruse kohaselt korda seaksid. On küll välja antud brošüüri „Avalikud raamatukogud“, mida need inimesed, kes raamatukogu korraldustööga enne tuttavad, võivad kasulikult tarvitada. Kuid meil on maal palju algajaid raamatukogu-hoidjaid ja nendele oleks hädasti tarvis lühiajalisi kursusi korraldada. Niikaua, kui meie raamatukogude tööd juhivad juhuslikud inimesed, seni ei tõuse raamatukogud oma ülesande kõrgusele. Meil peab välja arenema raamatukogu-hoidja kutse, siis suudavad ka avalikud raamatukogud välja areneda üldise hariduse levitajaks ning tähtsaks kultuurtegeureiks.

Johannes Treufeldt,
Rakvere valla avaliku keske-
raamatukogu juhataja.

Henrik Visnapuu Ränikivi

Hind 200 marka.

K.-Ü. „Loodus“, Tartus, 1925.

Henrik Visnapuu viimane ning arvukselt kuues luuletuskogu „Ränikivi“ on autori rikkalikus loomingus väärtuslikum ning küpsem saavutus. Enam kui keegi teine meie kaasaegseist kirjanikest elab Visnapuu intensiivselt kaasa meie tänapäevale, reageerides tulise südamega ta nähtsile. Ta on osa meie elavast elust, võitleja ning ahas-taja, kelle isiklik elu ja õnn on lähedalt seotud meie maa ning rahva saatusega. Sellest ka tihti tragism: „Ah, minu kaheks rebit inimsüda nõder! Muktoobriga üks pool ja teine kodumaa, kui lahti murret sügisene kõder. Üht võtta jäädvalt, anda teist ei saa“ („Ränikivi“).

Alates „Amorese“ joobnustavate lauludega on ta „Ränikivis“ jõudnud kurbadele motiividele, mis täis kibedaid pettumusi ja ahastusi. „Maakera on mürgitelt, maakera süda ei tuksu!“ hüüab ta pa-teetilisel. Kuid sest ei järgne veel Visnapuu pes-simism, nagu mõnelt poolt toonitatud, küll aga üldine rahulolematuse, mis ilmub eepilis-lüüri-lises ja puhtlüüri-lises käsituses ning mis läbi põimitud filosoofiliste sententisidega. Kõige pealt rahule-matus enese isikuga ja enese isikliku olemisega, et pole käte saadud lõplikku rahu andvat filo-soofilist alust ega hingelist tasakaalu. See on juba „Amoresesi“ tuntud probleem („Vist endaga ma endan pean tasakaalu!“). „Ränikivis“ on juurde tulnud rahulolematuse ühiskonnaga ning rahvuslik moment. Nähes aja loidust, vaimliste huvide langust, ühiskonna kasvatamatust, ei lange ta pessimismi — selleks on Visnapuu liiga me-helik ja võitlushimuline — vaid on pettunud sest ühiskonnast. Kui ümbrus on tuimunud — isiklik õnn pole võimalik ümbruse õnneti — reageerib luuletaja pealetungiga ümbruskonnale. See on umbes sama tee, mis vanadel prohvetitel: kuulu-tada hukatust ja ühtlasi ka lunastust.

„Eks inimõnn vaid ole latseline mald,
suur segamatu igävene raho,
ta riik, mis toivotanu juudi skald.
Ei sinna riiki ütski neist ei maho,
ke süa om heitlusen ning meelin vägivald.“

Kõige rahulolematuse, ahastuse ning pettu-muste peale vaatamata lohutab luuletaja meid omegi oma võitlusihaga. „Suisesse loodel Hõi, karupojad! Üles merre saabuvad vesiteid, kuhu vulavad, viravad ojad. Püha karu saadab veel meid!“ hüüab ta luuletuskogu lõpus „Eestlaste edasirüüdi“ nimelises luuletuses. See võitlusih, mis süttinud väikesest ränikivist („Üts ränikivi jäi mu kuvve tasku, mul poisiksel, kui lõppes lingulask, all Tõõraste ja kaugel Kambja“) ning võib paisuda suureks lõõmaks, mis aitab meid kõiki lõpuks üle aja pettumuste ja ahastuste.

Värsitehnikas on Visnapuu võrratu meister. „Ränikivis“ domineerub juba ainst tiiingitud vaba-värs, uusriim on saanud otsustavaks ning selle võimalused on mitmekordselt rikkamad, kui Adams neid tarvitunud.

Oleks vist ülleiligne eriti soovitada seda raamatut: Visnapuu luuletuskogud on ikka leidnud meie lugejakonnas suurt huvi ja poolehoidu.

Aug. G.

Raamatud rahvale!

Oleviku vaimlised, kultuurilised huvid, harastused ja suunilused põevad kahjuks ikkagi unefõbe, mis julma ilmasõja, veriste revolutsioonide ja meeletu poliitiliste pingutuste, heitluste tulemused. Ajaloo viimased õudsed meeli ja tundeid masendavad filmid väsitavad inimese vaimu, tegid ta fõntsiiks ja passiivseks. Vaimline, tunde-inimene suri, teotses ja tappis vaid füüsilise isik. Seejuures pole ka midagi imestada, kui siis elu juhtis (ja juhib!) egoistlik materjalne raha kirg, tähtsam kui kõik muu oli inimese olemasolu, kõhukõisimuse ja poliitiline eneseavaldus. Säärasel kurval ajajärgul seisab ja on seisnud ikka vaimline elu tagaplaanil, surnud punktil ja jutumärkides. — Kunst ja kirjandus elavad siis maapaos! Ent siis, kui majandus- ja poliitika-elus saavutatud mingisugunegi seisukoht, pole enam mõeldav ega loomulik, kui vaimline-kultuuriline elu oma olemasolust mingisugust tunnis-märki ei avalda. Majandus-poliitiline iseseisvus ja vabadus on vaid siis mõeldav, kui ta tasakaalustatud vaimlise-kultuurilise eneseavaldusega. See rahvas ei olegi vaba, iseseisev ja „kultuur-rahvas“, kellel on ainult ühekülgne poliitiline ja majanduslik iseseisvus. Ma usun, et Eesti rahvas ei taha sarnaneda viimasega. Ja ta ei saakski sellele oma sümpaatiat avaldada, sest meie rahva hinges on ka siis, kui ta orjakuues käis ja orjas, teataval määral huvi olnud vaimlise eneseavalduse vastu (kas või näiteks laul, muusika!). Ainult parafarmatute olude sunnil on see elanud varjus ja „õitsnud“ surutud kaante vahel. Poliitilise iseseisvuse ja vabaduse saavutamiseks on aga avastatud laiad avarused, kauged ja veetlevad perspektiivid. Poliitilise vabaduse nimel peab meie rahvas ka seda teed mõõda minema ja sellelgi alal väärtusi looma. Et ta seda suudab, pole tarvis kahelda.

Viimaste paariteistkümne aasta elu ei olegi meil, vaevalt mujalgi elu olnud. See on Jaan Kärneri sõnadega tõlgitsedes olnud narrimäng, vilets narrimäng. Ja kuus saigi see elu olla, kui raamat elust kaugele kistii, kui raamat elule võraks jäi, nagu elu raamatulegi! Aga mõlemad — raamat ja elu on teineteisega tihedalt, orgaaniliselt seotud. Ühe puudumine teeb teise halliks, ühekülgseks, võib-olla mõttetukski. Et lugejale suhtumine raamatusse võraks jäi, selles on mõlemad süüdi. Kirjutati seda, mida ei tahetud, jäi kirjutamata see, mida v a h e s t taheti. Pole mitte ükski tarvitajad, lugejakond süüdi, et raamatud kaupluse riiulitele virnades seisma, tolmuma jäid. Osa süüist langeb ka kirjutajate, kirjanikkude arvele (— tähelepanu sellele on üksikud meie kirjanikud juhtinudki, nagu Fr. Tuglas „Loomingus“ 1925 nr. 5 j. m t.). Aga eespool-õeldust järeldudes pole see sugugi loomulik ja mõeldav: — raamat peab jällegi ellu tungima, elu raamatusse! Meie majanduslik olukord polegi nii raske, et kättesaamatuks jääksid kultuuriavaldused — teater, kunst, kirjandus. Kui see aga siiski meile omane, siis on see seletatav vaid ükskõiksuse ja huvipuudusega. Keskmisehinnaline raamat või kaks teatripiletit pole sugugi kallimad kui pool toopi viina või paar floorsukki. Vähem tähelepanu prassimisele, aga enam tähelepanu vaimuelu avaldusile! — See peaks meid nüüd ja edaspidi juhtima.

Kuidas tungib raamat, kultuuriavaldis üldse kergemalt ellu? Millega kasvatada, arendada ja süvendada lugejakkonna huvi ja maitset kirjandusse? — Selleks on võimalusi palju ja mitmesuguseid. Kõige pealt: lugejakond peab ise eelmise vastu h u v i t u n d m a, kirjandustoote ilmumine ei tohi tähelepanuta jääda, ta peab, nagu varem inigi — sündmuseks saama. Kuid et see tõesti saaks sündmuseks ja tähelepanuta ei jääks, peavad kirjanikud ja kirjastajad kõik abinõud tarvitusele võtma. Ja viimane oma laias võimaluses, ulatuses ongi meil tarvitusele tulemas. Nimelt kavatsetakse korraldada Tarius ja Tallinnas kirjan d u s n ä d a l a d. Need eelolevad kirjandusnädalad, kui nad õnnestuvad, peaksid meid tiivustama üleriikliku kirjandusnädala korraldamisele, millel veel laiem ja olulisem tähtsus, tarve.

Kirjandusnädala eesmärk on selgitada rahvale kirjanduse tähtsust kultuurielus ja raamatute väärtust. Abinõusid selleks on palju. Peasjalikult peaksid selle teenistuses olema ajakirjandus ja igasugused kõnekoosolekud. Ma usun, et meie poliitilistel lehtedel ja nende toimetajatel sel puhul ikkagi võimalus ei puudu oma lehe veergudel avaldada kirjutisi, mis juhivad lugejakkonna tähelepanu kirjandusele, mis selgitaksid kirjanduse arendavat, ühiskondlikku ja kultuurilist tähtsust, mõtteavaldusi väärtuslikumate teoste üle. Kõnekoosolekuid peaks korraldatama palju, mitmesisulisi ja mitmesugusele rahvakihitidele. Ka puht-ilukirjanduslikkude ettekannete-õhtute korraldamine on väga soovitatav, kus kuulajakond ka autorit ennast tundma õpiks. Teatridki peaksid sel puhul kaasa tõmbama: magusate, foxtroiliste ja kõditavate opereffide asemel mõni algupärane toode esitada tasub end arvatavasti ikka ära. Selles ei tohiks kahelda, meil ju ikka väärtuslikke ja vaatamisväärilisi töid on.

Reklaam on meil ja meie elus väga tähtis ja häid tagajärgi andev tegur. Selle teenistuses peaks end siis kirjanduski seadma. Rongikäikude, lendlehtede, brošüüride, raamatute näituse jne. korraldamine lähendab rahvast väga palju kirjandusele. Ja et loojaid edaspidi veel agaramalt tööle virgutada ja nende olukorda töötegemiseks kergendada, ei tohiks kultuur- ja teisedki asutised keelduda paremate saavutuste eest auhindade andmisest. Kui Friisi ja Angeli tõugu pullidele ja lehmadele kümme, viisteist ja enam tuhat marka auhinnaks palju pole, egas see siis hea ja väärtusliku raamatu, draama või luuletuskogu eestki palju ja mahavisatud raha oleks.

Kirjandusnädal peab kasvatama rahva huvi kirjanduse vastu. Kirjandusnädala korraldamine, mis iseenesest just kerge ja lihtne ei olegi, peab lähendama rahvast kirjandusele, kirjandust rahvale. Tarvis vaid tahet, raugematust ja püsivat tahet, et raamat tungiks ellu ja vastupidi.

Meie poliitilise iseseisvuse nimel ei tohi kultuurikõisimused meie rahvale kõrvalkõisimused olla. — Nad peavad elulised olema! Siis vaid on mõeldav meie poliitiline vabadus, enesemääramine, edu ja teiste rahvaste kõrval kultuurrahvana püsimine.

24. nov. 1926.

Karl Ehrmann.

Peet Vallak: Ajude mäss. Novellid.

K./Ü. «Loodus», Tartus, 1926.

Kirjandusliku elu tähelepanelikule jälgijale on Peet Vallaku üksikud novellid juba ammugi silma paistnud. Neid on kerkinud silmapiirile siin ja seal ajakirjades ja ajalehtedes. Üldise tähelepanu osaliseks on Peet Vallaku novellid saanud alles eriraamatuis ilmumise järel. Kõige viimane põim-ning novelle on K./Ü. „Looduse“ kirjastusel käesoleval aastal ilmunud „Ajude mäss“, mis osutub Peet Vallaku kolmandaks novellide koguks. Sesse kogusse on põimitud kümme novelli eri aegadest, näiteks novellid „Tühjas lõõvis“, „Nälg ja surm“ — 1920., „Laip metsas“, „Kolmas“, „Õnnetus raudteejaamas“ — 1921., „Parukas“, „Hirm“, „Raudne sõber“ — 1922., „Põgeneja“ — 1923. ja „Omnibus 10“ — 1924. a.

See on täiesti oma eri maailm oma erisuguste tegelastega, kuhu talutab meid Vallak. Ma nimetaksin seda maailma väike-ilmaks väikeste inimestega, kuid säärase inimestega, kelle ajudes on käimas mingisugused peaaegu geoloogilised pinnanihkumised, mis soodustavad murdeid ja vahel koguni nende enestele ning meilegi arusaamatuid saatuslikke murranguid. Ma ei tea, mida on autor niõelnud selle all, et ajud mässavad. Võib olla, et ta on tahtnud anda märki, et realistliku sündmustiku ning realistliku käsituse all või üle tuleb otsida veel teist meile mõistamatut kihti, teist inimelust juhtivat ning vahel saatuslikku segavat võimu. Kuid enam-vähem kindlamalt võib öelda, et Vallaku novellid on realistlikud novellid + veel midagi, mida tajume alateadlikult. Ilma seda „veel midagi“ arvesse võtmata muutuvad Vallaku üksikud novellid liiga katkendlikeks ning koguni põhjendamatuks. Millest vestab siis Vallak ja kuidas vestab Vallak?

Kõige pealt ei ole Vallaku väike-inimesed varustatud erilisel kõrgete moraaltunnetega, nagu ei ole seda ka inimesed, kellest moodustub ühiskond. Vallaku tegelased on pigemini tigidad, lihalised ja südamefuld, kuid nad on elulised, nagu umbrohi. Nende inimeste toimimise ajeks on peaaesjalikult nälg ja lihalik armastus, ning selles toimingus tabab neid tihti surm, mis tuleb ootamata ning põhjendamata. Et leiba ning armastust nii vähe neil väike-inimestel, sellepärast nad ongi tükese vastu umbusklikud, kadedad ja tigidad.

Siin on, näiteks, külapoiss Nääs, kes tahab saada laada palaganis köietantsijaks, sest see näib talle nii võluvana, saab tema elumõtteks. Ta sobitab tutvust palagani artsiididega, kes lubavad Nääsi järgmisel aastal enestega kaasa võtta, kui Nääs on tulnud küllalt osavaks.

Nääs harjutab kogu aasta tühjas lõõvis, elab läbi hirmu ja õudu, kuid järgmisel aastal tuleb küll laad — aga palagan jääb tulemata. See kibestab Nääsi meelt.

„See on viha, mis Nääsis põleb, raske viha, mis kerkib kui läheneva laeva suitsupilv. Viha tõuseb kui põletav nägemus, kogu keha tunneb ta kuumust ja rasket rõhuvust.“

Teda on petetud, on petetud — see on kõige valusam valu. Nad on mineval aastal teda petnud, on teda pilkavalt ja toorelt naernud.“ Nõnda kirjutab autor. Kibeda irooniaga ning kättemaksu kavatsusega läheb Nääs nüüd kõrtsis Mõrsi mets-

küla tühja lõõvi, et näidata tühjale lõõvile oma kunsti. Ta tõmbab traadid üle kütini, ronib traadile ja kukub — surnuna. Lõpp ja kõik.

Seal on omnibusejuht Nubian. See leiab peale mitmekuulist otsimist koha ja kohaga ühes ka tüdruku, kelle juurde ta jääb elama esimesest õhtust peale. See tüdruk on omnibusetenija, kes igatseb armastust ja meest. Kõik see sünnib kahe inimese vahel, kes sõidavad omnibus 10. Aga on veel teisi omnibusi ja teisi tüdrukuid. Näiteks Tsilli Tuul omnibus kuendalt. Seda tahab nüüd Nubian, kui ta on juba vähe leiba ja naise armastust saanud. Tekib ühe sõnaga komplitseeritud vahekord, omnibuste ja naiste vahetu sed, kingituste tagasinõudmised ja -andmised. Peab ise lugema, et nautida neid intriige. Sääraseid on Vallaku selgejoonelisemad realistlikud novellid ja nende inimesed. Teistes novellides on katkendlikkus ja juhuslikkus tunduvalt suurem.

Erilise väärtusega novell on „Hirm“, milles nende ridade kirjutaja arvamise järele see Vallaku „veel midagi“ on kõige õnnelikumalt ühtunud realistliku sündmustikuga. Selle novelli tegelasteks on kaks peret: emis poegade ja ning liita poegadega. Kaks ema on end toitmas. Toitumiskäigul satub emis koerapoegade peale, kes alles silmitud ning katkises pajas oma ema tagasitulekut ootavad. Pimedas tares kõnnib siis hirm. Seda hirmu on autor meisterlikult kujutanud. Toome ühtlasi stiiliproovina novelli alguse ja lõpu.

„Tühjas tares kõndis ürisedes hirmus elukas — kápuli, valge, karvane, pilgutades väikesi silmi. Hirmus elukas — rahu, pahur, ürri lastes, hall. Kõik nurgad käis läbi, midagi otsides, enesega kõneldes, kápuli, karvane. Must taralagi suitsunud partega oli ta kohal, suure reeahju sügav kolle halli tuhahunnikuga magas nurgas kui kolelise tuhm silm.“

„Aga tarre tagasi lipsanud Lulu kogus kokku oma pillatud pojad, lakkus nende limaseid kehi, verd nirisevaid koone, väikesi värisevaid täpilisi káppli. Laskus ühes kolmega purustatud pessa külmale savipõrandale, pakkudes neile pesaks kuuma kubet, purunenud paja õõnsad pooled kui mustad hiiglakausid nende ümber.“

Õõ kõndis unenäoline väljas, värisesid neljakesi nurgas.“

Vallaku stiil ei ole mitte nõndanimetatud bon style, see on kohati konarlik, kuid selle stiili voorus on tema tugev rütm, mis tuletab meelde Aug. Gailiti rütmikat keelt, ning tema elulikkus. Juba toodud katketest võib öelda, et Vallaku stiilis on uued sugemed, mis tema realistlikku stiili eraldavad vanarealistist, püüdes uute stiilformsioonide poole. Vallaku suurim nõrkus on tema teoste kompositsiooni puudulikkus. Selles suhtes peab autor veel tugevasti tööd tegema, et saavutada tasakaalu oma stiili ning oma ainesliku vahel. Kuid nüüdki on Vallaku teosed tähelepanu-väärivad nähtused eesti uuemas kirjanduses ning seda on tunnustatud, hinnates Vallakut kultuurkapitali toetussummade andmisega.

H. V.

... Paari päeva pärast ilmus lehes järgmine sensatsiooniline kirjatükk :

Imelikud juhtumused Tatriku alevis.

Inimene, kes kinninaelutatud kirstus maha maetud, jalutab päise päeva ajal oma kaaskodanikkude keskel ringi.

Võit võiduloosiga pärast surma.

Meile kirjutatakse Tatriku alevist väga ustavast allikast: Imelikud lood on käimas Tatriku alevis. Mõni nädal tagasi suri siin kohalik rätsepp Andres Antvärk. Kui uskumatu see ka on, aga paar ööd pääle surma ilmus rätsepp või ta vaim öösi koju, näitas end oma ämmale ja naisele põleval suul ja kadus siis sama saladuslikult kui ilmus. Järgmisel ööl nägi teda kohalik apteeker Peet Tolmats alias Peter Tolmaz. Rätsepp või ta vaim ilmus nimelt apteegi akna taha ja kutsus apteekri välja, kes sellekohaselt hirmsasti heitunud jooksis oma tuttavatelt abi otsima. Kõige koledam, et rätsepp apteekrit jälgis, kuni viimane tuttavate poole jõudis.

Kuna need sündmused alevi elanikkude meeltes isegi palju segadust sünnitasid, juhtus kol-

mandal ööl veel midagi palju imelikumat. Rätsepp ilmus kohaliku kaupmehe hra Unipää juure, seletas, et ta elab nüüd neljandas taevas, ja tahtis kaupmeest sinna kaasa viia. Kaupmees kaotaski sellepääle meele märkuse, kuid arvatavasti segas miski teise ilma olevust ja ta ei saanud kaupmeest kaasa võtta ei kehaliselt ega vaimiliselt, sest kaupmees tuli mõne tunni pärast meele märkusele. Aga see, kus ta oma jutustuse järele meele märkusega olekus vaimus liikunud ja käinud, on nii imeline, et paneb tõepoolest uskuma teisi hauataguseid ilmu.

Paljud alevi elanikud ei uskunud veel eespool mainitud lugusid, kui mõne päeva pärast kogu Tatriku alev päise päeva ajal sai kohutava ja põrutava pildi päältnägijaks:

Surnud rätsepp lendas alevist läbi valgel hõljuval pilvel. Enne seda raksus kõu ja löi vätku.

Seda võib tõendada kogu Tatriku alev.

Kohutavad ja imelikud sündmused on poliitsei tähelepanu oma pääle tõmmanud, võimud uurivad juhtumusi. Kuid ei leia nende võit. Fakt on, kogu alevi tõendatud, et rätsepp pärast surma kirstu naeluti ja korralikult maha maeti.

Ei või lõpuks märkimata jätta haruldast asjalu: pärast rätsepp Antvärgi surma oli kohalikus maakonnalinnas tuletõrje-seltsi rahaline loosimine: võitnud on number, mille omanik olla surnud rätsepp Antvärk, vähemalt mäletab ta abikaasa kindlasti selle numbriga piletit oma mehel olnud olevat. Kadunu pärijad. . . . .
(Väljavõte R. Rohti samanimelisest jutustusest)

F. V. Mikkelsaar.

Algkooli matemaatika.

3. õppeaasta. 152 lk. Hind 100 marka.
K.-Ü. „Loodus“ Tartus, 1926. a.

Autor on arvestanud siin juba uusi kavatsetavaid õppekavu, millide skeem hiljuti koolidele kätte saadetud. See skeem eeldab endiste kavade kärpimist ka matemaatika alal. Nii oleks hra Mikkelsaare raamat huvitavaks, teatud mõttes „esimeseks pääsukeseks“.

„Algkooli matemaatika 3.“ käsitleb 4 tehet 1000 piires, laiendab arvusüsteemi mõistet sellele vastavalt; samuti leiavad aset ka lihtsamad tehted kümnendmurdudega (kümnendikud, sajandikud), kuna harilikkestest murdudest juttu on ainult osa leidmise küsimustes tervest, terve leidmisel antud osa järele ja lihtsamate (kõige väiksem murru nimetaja 16) murdude laiendamise ning koondamise juures. Geomeetriline element, mis autori lemmikuks, esineb aukohal, vallutades umbes ¼ osa raamatu tekstist kirjeldusteks, seletusteks, joonisteks.

Pinna ja ruumala mõistetele ning mõõtmistele on püütud iseäralist tähelepanu pöörata.

Raamat on välja lastud kerges pappkõites, välimus — imponeeriv. „Algkooli matemaatika 3.“ on niihästi materjali valiku, selle korralduse kui ka meetodiliste huvitavate näpunäidete tõttu õpetajatele tarvilikuks käsiraamatuks.

«Postimees» nr. 298. 2, XI. 1926.

A. R.

Kontuurkaardid

joonistuspaperil 70×100 sm.

EESTIMAA — LÄÄNEMERE-MAAD —
EUROOPA — MAAKERA

Koostanud: E. Markus, A. Mattiesen ja Jaanson.
Hind à 40 marka.

Meie praegune kool kannatab tõsiselt õppeabinõude, eriti üksikuid geograafilisi küsimusi puudutavate kaartide puuduse all, paljud koolid on ise katsunud joonistada tarvilikke kaarte. Kogu selles töös on aga kõige tülikam ja aeganõudvam just kaardivõrgu joonistamine. Seesugune üleliigne töö on nüüd kõrvaldatud suurte kaardikontuuride müügile ilmumisega. K.Ü. „Looduse“ kaardikontuurid võimaldavad oma suuruse tõttu (70×100 sm) kõigile õpetajatele ja õpilastele ise joonistada klassis käsitamiseks seinakaarte. Kontuurid on joonistatud asjatundjate geograafide kartograafide poolt. Peale loendatud kaartide kaavatseb K.-Ü. „Loodus“ kirjastada veel teisi tarvilikke kaarte.

Varemalt on ilmunud K.-Ü. „Loodusel“ õpilaste praktilisteks töödeks määratud, formaadilt vähemad, mag. Rumma poolt koostatud järgmised kontuurkaardid:

EESTIMAA — hind 6 marka ;
EUROOPA, AASIA, AAFRIKA, AUSTRALIA,
Põhja- ja Lõuna-AMEERIKA — à 5 marka.

26. X. 26. — 25. XI. 26.

on ilmunud:

1) † Ю. Д. Филиппов

Банковое дѣло

Том I — часть II. Цѣна 350 марок

Выпуск первый

Система банковых операций

Оглавление: Предисловіе. Поняте банковской операции. Система банковых операций. Краткосрочныя пассивныя операции: 1) банкотно-эмиссионная операция, 2) депозитная операция, 3) акцептная операция, 4) акцептно-интервентивная операция, 5) кауціонная операция, 6) delcredere-операция, 7) редиисконтная операция, 8) пансионная операция, 9) ранфорсная операция.

Краткосрочныя активныя операции: 1) контокоррентный кредит, 2) дисконтный кредит.

Samalt autorilt

Банковое дѣло — т. I — ч. I. — Цѣна 300 мрк.

Müitgil K./Ü. „Looduse“ ladus — Tartus, Vana t. 1
Raamatu-kaupmeestele tavalik hinna-alandus!

2) Richard Roht

Imelikud juhtumused

Tatriku alevis

Hind 90 marka.

3) Arno Raag

Unustuste saar

Luuletused. — Hind 140 marka.

4) H. Riikoja — M. Sillaots

KODU II

Hind 150 marka

Kodu I on Haridusministeeriumi kooliraamatute hindamise komisjoni poolt soovitatud koduloo-kursuse saatearaamatuna II õppeaastale.

- 5) 1) Jakob Pärn: «Oma tuba, oma luba» (K./Ü. „Looduse“ seeriast „Eesti kirjandust koolidele“ nr. 44).
2) Fr. Gerstäcker: «Der Schiffszimmermann» (K./Ü. „Looduse“ seeriast „Saksa kirjandust koolidele“ nr. 41).
3) R. Kipling: «Stories from the jungle Book» (K./Ü. „Looduse“ seeriast „Inglise kirjandust koolidele“ nr. 43).

Praegu trükis:

- 1) A. Estam: Väle arvutaja (normeeritud harjutused aritmeetikas — 15 tabelis — 2. algk. õppeaastale).
2) K. Hindrey: Kaasaegsed (illustreeritud väljaanne).
3) Aug. Gailit: Vastu hommikut — novellid.
„ „ Aja grimassid — följetonid (joonised Gori'lt).

Seeriast „Eesti kirjandust koolidele“:

- 4) Fr. Tuglas: Popi ja Huhuu.
5) J. Mändmets: Laanemetsa veskitalu.

Seeriast „Prantsuse kirjandust koolidele“:

- 6) Les trois petits Cochonnets.
7) Les trois Ours.
8) M. J. Eisen: Eesti imede ilmast.
9) H. Kruus: Ajalooline arhiiv I.
10) A. Lüüis: Laste ühiskondlik tervishoid.
11) M. Härms: Lindude määraja.
12) W. Petersen: Päevaliblikate määraja.
13) A. Remmel: Ilustamise õpetus.
14) J. Manninen: Eesti kindad (Etnogr. monogr. II).

Ilmumisel:

- 1) J. Parijõgi: Semendivabrik (külajutud).
2) N. Köstner: Teo-orjuse langemine ja maaproletariaadi tekkimine Liivimaal (Jooni Liivimaa majandus-ajaloost XIX sajangul).
3) H. Riikoja-J. Veski: Üldzooloogilisi oskussõnu.
4) J Vilms: Suguhaigused, nende arstimisest ja nendest hoidumisest.
5) F. Karlson-J. Veski: Oiguskoele (kohtukoele) sõnastik.

KIRJANDUSLIKKE
UUDISEID

DETSEMBER — nr. 5 — 1926

- ilmub kahekordses kaustas. -

Püüratud arvul on veel saadaval:

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

nr. 1, nr. 2, nr. 3

ja

RAAMATUTE TUTVUSTAJA NR. 7

(K./Ü. „Looduse“ hinnata väljaanne)

Saatekuludeks palutakse Mk. 10.—
postmarkides ette saata!

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. 1.

Trüükikoda Ed. Bergmann, Tartus.